

14.9.2026

Kunnan harkinnanvaraisen valtionosuuden korotuksen hakeminen vuonna 2026

HAKIJAN TIEDOT

Kunta: Tuusniemen kunta

Kunnan yhteyshenkilön tiedot:

- Nimi: Timo Kiviluoma
- Nimike: Kunnanjohtaja
- Sähköpostiosoite: timo.kiviluoma@tuusniemi.fi
- Puhelinnumero: 0447209047

HAKEMUKSEN TIEDOT

A. Haettava summa, euroa:

900 000 euroa.

B. Mikäli kunta on saanut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuonna 2025, niin sen käyttökohde:

Lainanhoitokustannukset.

C. Yksilöidyt talousvaikeudet, joihin haetaan harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta sekä perustelut, jotka osoittavat em. vaikeudet poikkeuksellisiksi tai tilapäisiksi. Lisäksi yksilöitynä talousvaikutusten ajankohta ja euromääräinen vaikutus kunnan talouteen.

1. Tuusniemen kunnan peruspalvelujen valtionosuus vuonna 2026 on negatiivinen ilman tasausta yli 1,6 miljoonaa euroa eli yli 692 euroa/asukas. Tämä asukaskohtainen summa on yksi Suomen kuntien korkeimmasta luvusta. Tämän vuoksi kunnalle tilitettävät valtionosuudet vuonna 2026 ovat -257.000 euroa eli -111 euroa/asukas. Tämä on johtanut siihen, että kunta joutuu jo neljättä vuotta peräkkäin

käytännössä rahoittamaan lakisääteisen toimintansa toimintatuotoilla, kotikuntakorvauksilla, verotuloilla ja omaisuuden realisoinneilla. Koska tämä rahoituspohja ei riitä, joutuu kunta rahoittamaan lakisääteistä toimintaansa omaisuuden myynnin lisäksi myös osittain käyttötalouden osalta talousarviolainoilla. Lainan nostotarve kunnan talousarviossa bruttona on kuluvana vuonna 1.500.000 euroa. Lainaa ei ole vielä nostettu. Tiukassa taloustilanteessa myös investointeja on jouduttu priorisoimaan voimakkaasti.

Kunnan kuluvan vuoden muutettu talousarvio on käytännössä yksinomaan peruspalvelujen valtionosuuden negatiivisuuden vuoksi 1,37 miljoonaa euroa alijäämäinen. Tämänhetkisen tiedon mukaan kunnan vuoden 2026 talousarvio toteutuu em. muutetun talousarvion mukaisena.

Vuoden 2025 tilinpäätökseen sisältyy myyntivoittoa 700.000 euroa. Kyseinen myyntivoitto syntyi kunnan myytyä talousmetsistään yli 220 hehtaarin suuruisen määrään (myyntipäätös vuoden 2024 lopulla, kauppakirjojen allekirjoittaminen vuoden 2025 puolella). Ilman tätä kauppaa myös kunnan vuoden 2025 olisi ollut alijäämäinen yli 200.000 euroa.

Kunnan negatiivisen peruspalvelujen valtionosuuden juurisyyt liittyvät aikanaan kunnan vastuulla olleiden sote-palvelujen suurista kustannuksista. Kunta joutui käyttämään näiden palvelujen järjestämiseen merkittävästi verotuloja laskennallisten valtionosuuksien lisäksi. Tuusniemen kunta on ollut THL:n indeksien mukaan valtakunnan kärkipaikoilla esimerkiksi sairastavuuden, syrjäytymisen ja mielenterveysongelmien indekseissä. Nämä tekijät heijastuvat muun muassa kunnan työllisyysmenojen kuntaosuuksien korkeana määränä. Summa ylittää 300.000 euroa loppuvuoden aikana. Kunnan työttömyysaste on ollut koko vuoden erittäin korkea, vaihdellen 15 -17 prosentin välillä. Tämä vaihteluväli on Pohjois-Savon toiseksi korkein heti Varkauden kaupungin jälkeen.

Hankintalain muutosten aiheuttama inhouse-asiakkuuksien päättäminen ja uusien palveluntoimittajien kilpailuttaminen ja palveluntuottajien muutosprosessit aiheuttavat mahdollisesti jopa satojen tuhansien eurojen muutuskustannukset ja mahdollisesti palvelujen hinnat nousevat markkinapuutteiden vuoksi. Tilannetta yritetään hallita ja kulukuormaa jaksottaa valtiokonttorille tehtävällä ilmoituksella pidennetyn siirtymäajan käyttämisestä. Tähän muutosprosessikokonaisuuteen ei ole varattuna kuluvan vuoden talousarviossa lainkaan määrärahaa, vaan tältä osin on laadittava valtuuston hyväksyttäväksi talousarviomuutos.

D. Mikäli kunta on hakenut harkinnanvaraista valtionosuuden korotusta vuonna 2025, niin perustelut miksi kunta hakee korotusta peräkkäisinä vuosina.

Tuusniemen kunnan peruspalvelujen valtionosuus on edelleen neljättä vuotta peräkkäin voimakkaasti negatiivinen. Ilman em. seikkaa Tuusniemen kunnan talous olisi tasapainossa.

E. Kunnan omat toimenpiteet poikkeuksellisen tai tilapäisen taloudellisen tilan korjaamiseksi (tulojen lisäykset ja menojen vähennykset, omaisuusjärjestelyt jne.)

1. Toteutetut toimenpiteet

- kunnan taloutta on tasapainotettu vuodesta 2015 alkaen useammallakin tasapainottamisohjelmalla. Nykyinen talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 – 2026 on ollut valtuustossa päätettävänä 6.11.2023 § 60 (liite). Tasapainottamisohjelmalla tavoitellut kokonaisvaikutukset vuosille 2023 – 2026 ovat yhteensä 942.000 euroa
- uusi kuntastrategia on hyväksytty valtuustossa 23.3.2026 § 8. Kuntastrategian kulmakivenä on edistää kunnan asukkaiden hyvinvointia ja alueemme elinvoimaa sekä kunnan palvelujen järjestäminen taloudellisesti, sosiaalisesti ja ympäristöllisesti kestäväällä tavalla
- Inspira Oy on laatinut vuonna 2024 kunnalle talouden skenaariolaskelmia vuoteen 2033 saakka kunnan talouden suunnittelun ja päätöksenteon tueksi
- kunta sai päätökseen tyhjiillään olevien, omistamansa asuinhuoneistojen myyntiprosessin
 - o myyty vuoden 2025 aikana 2 asuntoa, kauppahintojen ollessa yhteensä 12.000 euroa, myyntitappioiden ollessa yhteensä 49.900 euroa
 - o myyty vuoden 2026 aikana 4 asuntoa, myyntitappiota yli 142.000 euroa
- kunnan organisaatiota on muokattu ja henkilöstömäärä on optimoitu
- kunnan kouluverkko on saneerattu, jäljellä yksi yhtenäiskoulu
- yläkouluyhteistyö Kaavin kunnan kanssa. Kaavilaiset käyvät yläkoulun Tuusniemellä
- MAL-sopimuksen hyödyntäminen kunnan elinvoiman lisäämisessä
- kunnan tuloveroprosentti on yksi maakunnan korkeimmista: 9,9 %
 - o kunnallisveroprosenttia nostettu vuoden 2026 alusta 9,4 % -> 9,9 %
- tukipalvelut ulkoistettu varsin laajasti
 - o palkka- ja taloushallinto: Monetra Pohjois-Savo Oy
 - o kilpailutukset (pääsääntöisesti): Sansia Oy
 - o ICT- palvelut: Tiera Oy
 - o jätehuolto: Jätekukko Oy
- kuntayhteistyö laajasti käytössä
 - o kirjastopalvelut: Kuopion kaupunki tuottaa
 - o kansalaisopistopalvelut: Kuopion kaupunki tuottaa
 - o eläinlääkintähuolto: Siilinjärven kunta vastuukuntana
 - o maatalouslomitus: Iisalmen kaupunki vastuukuntana
 - o yläkoulupalvelut: Tuusniemen kunta tuottaa Kaavin kunnalle

2. Tulossa olevat ja päätetyt toimenpiteet

- talouden tasapainottamisohjelman 2023 – 2026 mukaiset toimenpiteet
- uuden talouden tasapainottamisohjelman laatiminen aloitettu
- kuntayhteistyön laajentamismahdollisuuksia selvitetään säännönmukaisesti
- MAL-sopimuksen hyödyntäminen kunnan elinvoiman lisäämisessä.

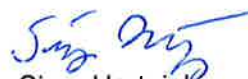
F. Muut huomiot ja lisätiedot:

- Tuusniemen kunta katsoo, ettei kunnan nykyinen peruspalvelujen valtionosuustilanne ole perustuslain eikä perustuslakivaliokunnan kannanoton mukainen, koska kunnan rahoitusperiaate ei toteudu
- Tuusniemen kunta muistuttaa myös Euroopan Neuvoston paikallisen itsehallinnon peruskirjan (66/191) artiklasta 9.2, jossa rahoitusperiaatteesta todetaan: "Paikallisen hallinnon taloudellisten voimavarojen tulee olla riittävät suhteessa niihin vaatimuksiin, jotka niille on annettu perustuslaissa ja muissa laissa."
- Kunnan ei ole mahdollista laajentaa merkittävästi tulopohjaansa voimaloiden kiinteistövero- ja tuotoilla, koska kunnan alueelle ei ole mahdollista saada puolustusvoimilta myönteistä lausuntoa tuulivoimaloiden rakentamiselle. Kunnan alueella ei ole myöskään entisiä turvetuotantoalueita tai vastaavia suurien aurinkovoimalaitosten rakentamiseen hyvin soveltuvia maapohjia.

Aika:

Tuusniemi 14.9.2026

Allekirjoitus, nimenselvennys ja nimike

Timo Kiviluoma
kunnanjohtajaSirpa Hartojoki
hallintojohtaja

Liitteet:

- Pöytäkirjanote liitteineen: Tuusniemen kunnan talouden tasapainottamisohjelma vuosille 2023 - 2026

Kunnanhallitus
Valtuusto

§ 153
§ 60

25.09.2023
06.11.2023

Talouden tasapainottamisohjelma 2023 - 2026

KH 25.09.2023 § 153

Tuusniemen kunnan käyttötalouden epätasapaino on vaatinut viimeisen kymmenen vuoden aikana talouden tasapainottamisohjelmien laatimisia kunnan talouden tasapainottamiseksi. Viimeisin talouden tasapainottamisohjelma oli laadittu Perlacon Oy:n tuella vuosille 2019 – 2022. Sitä on noudatettu soveltuvin osin myös vuonna 2023.

Aikaisemmin laadittuja kunnan talouden tasapainottamisohjelmia on noudatettu vuosittain valtuustoseminaareissa linjatulla tavalla ja ne ovat kokonaisuutena taloudellisten vaikutusten näkökulmasta ajatellen toteutuneet kohtalaisesti. Aikaisemmin keskeisenä ongelmana on ollut talouden tasapainottamistoimenpiteistä huolimatta tapahtunut sote-kustannusten hallitsematon kasvu. Nykyisin keskeisen talouden haasteen muodostaa vahvasti negatiivinen peruspalvelujen valtionosuus. Tämän kattaminen syö käytännössä kokonaan kaikki muut valtionosuustilityksissä kunnalle tilitettävät erät, lukuun ottamatta kotikuntakorvausta. Kunnan talouden epätasapainon kehittymistä voi kuvata myös siten, että vuosien varrella kunnan talouden menopuolen ongelma on muuttunut tulopuolen ongelmaksi.

Ottaen huomioon jo aikaisemmin toteutetut pysyvät kunnan talouden menosopeutukset, sekä talouden epätasapainon suuruusluokan, ei kunnan taloutta voida saada tasapainoon pelkillä menosopeutuksilla. Tasapainotustyö vaatii myös vahvaa kunnan tulopohjan vahvistamista. Tässäkin on omat käytännön rajoitteensa, kuten jo valmiiksi korkea kunnan tuloveroprosentti.

Kunnan talouden tasapainottamisohjelmaan 2023 – 2026 on otettu mukaan uusien toimenpiteiden lisäksi aikaisemmista tasapainottamisohjelmasta toteutumatta jääneitä tai vain osittain toteutuneita toimenpiteitä. Lähtökohtaisesti ohjelmassa olevien toimenpiteiden toteuttamisella on pysyviä talousvaikutuksia. Tähän poikkeuksen muodostaa kunnan tarpeettoman, tuottamattoman omaisuuden myynti, kuten tyhjilleen jääneiden yksittäisten asunto-osakkeiden myynti, jossa kauppahinta on luonteeltaan kertaluonteista tuloa. Myyntiin liittyy myös tasetappion riski. Ainakaan tässä vaiheessa ei ole perusteltua laajentaa kunnan omaisuuden myyntiä tuloa tuottaviin kohteisiin, kuten sähköyhtiön osakkeisiin tai kunnan talousmetsiin.

Kunnan talouden tasapainottamisohjelman 2023 – 2026 loppusumma on 942.000 euroa, josta kertaluonteisten erien osuus on 100.000 euroa. Kulloisistakin tasapainottamisohjelman toteutustoimista tehdään niiden toteutusvaiheessa asianmukaiset päätökset kunnan hallintosäännössä määrätyn toimivallan puitteissa.

Valmistelija

Kunnanjohtaja Timo Kiviluoma, puh. 044 7209047

OTE PÖYTÄKIRJASTA

Kunnanhallitus
Valtuusto

§ 153
§ 60

25.09.2023
06.11.2023

Kj:n päätösehdotus Kunnanhallitus esittää liitteenä olevan talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2023 – 2026 valtuustolle hyväksyttäväksi.

Päätös Kunnanhallitus hyväksyi päätösehdotuksen.

KV 06.11.2023 § 60
169/02.02.00/2023

Käsittely

Eevariitta Jäntti esitti, että tasapainottamisohjelmassa on lisäksi otettava huomioon kuntastrategian tarkastelu, jolloin

- tuloveroprosentin nostamiseen suhtaudutaan erittäin kriittisesti.
- hallinnon rakenteissa lisätään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä naapurikuntien kanssa.
- myös kunnan vähätuottoista omaisuutta voidaan myydä.

Heimo Räsänen ja Tenho Holopainen kannattivat Eevariitta Jäntin esitystä.

Puheenjohtaja totesi, että koska keskustelun aikana on tehty kannatettu muutosesitys, asiasta täytyy äänestää. Puheenjohtaja ehdotti nimenhuuto-äänestystä, jossa kunnanhallituksen esitystä kannattavat äänestävät ”jaa” ja Eevariitta Jäntin esitystä kannattavat äänestävät ”ei”. Äänestysesitys hyväksyttiin. Äänestyksessä annettiin 5 jaa –ääntä ja 12 ei –ääntä. Äänestysluettelo on pöytäkirjan liitteenä. Puheenjohtaja totesi, että Eevariitta Jäntin esitys tuli valtuuston päätökseksi.

Päätös

Kunnanvaltuusto hyväksyi talouden tasapainottamisohjelman vuosille 2023 – 2026. Ohjelmassa on lisäksi otettava huomioon kuntastrategian tarkastelu, jolloin

- tuloveroprosentin nostamiseen suhtaudutaan erittäin kriittisesti.
- hallinnon rakenteissa lisätään mahdollisuuksien mukaan yhteistyötä naapurikuntien kanssa.
- myös kunnan vähätuottoista omaisuutta voidaan myydä.

Merkittiin pöytäkirjaan, että tämän pykälän käsittelyn aikana pidettiin kokoustauko klo 17:26-17:31.

Pöytäkirjaotteen §60 oikeaksi todistaa

19.09.2024

Kaija Pöysti
toimistos sihteeri

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti Tuusniemen kunnan asianhallintajärjestelmässä.

OTE PÖYTÄKIRJASTA

Kunnanhallitus
Valtuusto

§ 153
§ 60

25.09.2023
06.11.2023

Muutoksenhakuohje koskee pykälää: § 60

Muutoksenhakukielto

Päätökseen, joka koskee vain asian valmistelua tai täytäntöönpanoa, ei saa kuntalain 136 §:n mukaan hakea muutosta.

TUUSNIEMEN KUNTA , TALOUDEN TASAPAINOTTAMISOHJELMA VUOSILLE 2023 - 2026

Keinot ja toimenpiteet, vaikutukset 1 000 euroina (pysyvä muutos)

v. 2023 v. 2024 v. 2025 v. 2026 Huomioitavaa

Asiakasmaksut ja taksat käydään koko kunnan osalta hallintokunnittain läpi ja tehdään riittävät tarkistukset lisätulojen saamiseksi	5	5	5	5	
Sopimukset ja laskutusperusteet läpikäydään (siltä osin kun ei ole jo läpikäyty)		5			
Vakuutusten kilpailutus tehdään vuonna 2024 ja taso arvioidaan uudelleen		10			
Yleishallinnosta vähenee puoli vakanssia (-0,5 htv)	2	10	12		
Kiinteistöveroselvitystä jatketaan	10	10	10	10	
Yleisen kiinteistöveroprosentin nosto (0,93 -> 1,15 %), lakisääteinen		35			
Kunnan tuloveroprosentin pyöristys ylöspäin (9,36 -> 9,40)		8			
Kunnan tuloveroprosentin nosto (9,40 -> 10,50)			390		
Kiinteistöveroprosenttien nosto				100	
Työmarkkinatuen kuntaosuuden alentaminen työllisyyden ESR-hankkeen avulla		60	60		
Jatketaan vaiheittaista siirtymistä energiatehokkaisiin katuvalaisimiin		10	10		
Toiminnassa optimoidaan tilojen käyttö, tarpeettomasta irtaimistosta luovutaan		5			
Tyhjillään olevista asunto-osakehuoneistoista luovutaan		50	50		Kassavaikutus
Energiatehokkuutta parannetaan kiinteistöissä			10	10	
Vesi- ja jätevesimaksut pidetään ajantasalla ja otetaan huomioon investointikustannukset		3	3	3	
Sivistystoimen virkarakenne ajantasaistetaan			10	10	

Tytäryhtiöt

Tytäryhtiöiden toiminta on taloudellisesti kannattavaa

Osakkuusyhtiöt

Tuusniemen Aluelämpö Oy: Tulos voitollinen ja osakepääomalle jaetaan kohtuullinen tuotto

88

Toimenpiteet yhteensä tuhansina euroina per vuosi

17211568146

Toimenpiteet yhteensä tuhansina euroina v 2023 - 2026

942